

Nalezince

viz Nemocnice a jiné ústavy humanitní.

Národ.

N-em (nation) rozumí se zpravidla část lidstva, jež jest téhož původu, mravů a jazyka a která má společnou tradici (kulturu) a historii. Podle toho, zdali klademe větší důraz na prvky etnologické (biologické, somatologické atd.) či kulturně-historické a politické, vzniká pojem n-a buď ve smyslu etnologickém, při čemž pojem ten přibližuje se pak pojmu „rasy“ (kmene; na př. rasa židovská) nebo ve smyslu kulturně-politickém. V každém případě vzniká však pojem ten ostře jen za předpokladu, že jest zde více podobných, n-em se zvučících a cítících celků. Ostrého vyhranění dostává se mu pak dále i zápasem a antagonismem, který mezi jednotlivými n-y zpravidla vzniká. Antagonismus ten má v zápětí vznik národní pýchy (příslušníci uvědomělých ná-ů bývají na svůj n. hrdí) a s tím i národní záští, kterou si navzájem osvědčují příslušníci různých n-ů. Příslušnost k určitému n-u zove se národností (nationalité, Nationalität). Jejím nejhlavnějším znakem jest v moderní době jazyk, který jeví se zároveň jako etnologický a kulturní prvek, jenž spojuje větší počet jednotlivců (příslušníků téhož n-a) v jediný národní celek. Někdy staví se pojem „národu“ v protivu k pojmu lidu (Volk) jakožto základu státu (viz heslo „Stát“) ve smyslu sociologickém a politickém. V tomto smyslu mluví se pak o „státním národě“ (Staatsvolk), t. j. o obyvatelstvu určitého státu, a rozeznává se mezi n-em politickým a přirozeným, kterýmžto posléze řečeným jest n. v pojetí buď etnologickém nebo kulturním (viz výše). K tomu dlužno připomenouti, že v české a německé řeči užíváme pro označení pojmu „přirozeného národa“ slova „národ“ (Nation), kdežto pro pojem „politického národa“ (obyvatelstvo určitého státu bez ohledu na jeho rasu, jazyk a národně-kulturní pocit příslušnosti) užívá se slova „lid“ (Volk), že však naopak v řeči francouzské a anglické užívá se zcela pravidelně pro pojem n-a ve smyslu politickém názvu „nation“. V čl. právním řádě dochází arciť někdy ke konfundaci obou pojmů v jednom slově: tak rozumí se „národem československým“ resp. národností československou jednak

pouze součet příslušníků určitého n-a, stát československý obývajícího, totiž Čechů a Slováků, jednak však též veškeré obyvatelstvo tohoto státu bez ohledu na jeho národnostní (kmenovou, národně-kulturní) příslušnost. O názvu „Československý národ“ viz Alb. Pražák: „Československý národ“ (Sbírka přednášek a rozprav extensí univ. Komenského, sv. 10., 1925).

Skutečnost, že sociální zjev, zvaný „národ“, skládá se z tolika různých komponent jako jest: společná rasa, jazyk, bydliště, náboženské vyznání, stát, jakož i pocit a vůle národní soudržnosti u jednotlivých příslušníků, způsobila, že se v písemnictví vyskytla téměř nepřehledná řada více nebo méně od sebe se lišících definic pojmu „národa“, z nichž některé buďtež zde namátkou uvedeny: „N-em sluje v nejčistším a nejideálnějším smyslu veliký počet lidského plemene, jenž, stejného původu jsa, svým zvláštním jazykem mluví, zvláštní obec (stát) tvoří, zvláštní své náboženství vyznává a zvláštními vlastnostmi a obyčeji od jiných patrně se rozeznává.“ „Pokud jazyk veškerého n-u trvá, potud nepřestává býti n-em. Jazyk jest rodokmen n-ů. Kdo jazyk některý za svůj vlastní uznává, ten patří témuž n-u.“ „Nesmíme zapomínat, že nejen jazyk, nýbrž také obyčej, náboženství, vláda, vzdělanost, sympatie a j. v. dohromady národnost a tedy i rozdíly mezi rozličnými n-y tvoří.“ (Havlíček) „Slovo ‚národ‘ vyznamenává společenství takových lidí, kteří svazkem jedné řeči, rovných mravů a obyčejů spojeni jsou.“ (Jan Kollár) „Une nation est un principe spirituel résultant des complications profondes de l'histoire, une famille spirituelle, non un groupe déterminé par la configuration du sol.“ (Renan) „Les hommes sentent dans leur cœur qu'ils sont un même peuple lorsqu'ils ont une communauté d'idées et de souvenirs.“ (Fustel de Coulanges) „Parvenue à sa maturité, la nation nous apparaît comme un phénomène de volonté: en ce sens, d'abord, qu'elle n'est pas une association forcée . . . en ce sens enfin, que la nation suppose un pacte social incessamment renouvelé.“ (Turgeon) „Le terme de race n'est donc aucunement l'équivalent des termes de peuple ou de nation. Ces derniers constituent des groupements fondés sur une communauté non plus de caractères physiques mais de mœurs, langue, histoire, religion et aussi et surtout sur un fait de volonté, la volonté de